

Љубица Станковска (Скопје)

ЈУКСТАПОЗИЦИЈАТА КАКО МОДЕЛ ВО ТОПОНИМИЈАТА НА МАКЕДОНСКОТО ЈАЗИЧНО ПОДРАЧЈЕ

I

Во својот историски развој, наоѓајќи се во центарот на балканската плурилингвна јазична средина, македонскиот јазик доживеал коренити структурни промени во јазичниот систем. Под неизбежното воздејство на балканските јазици неговата јазична структура се здобила со низа балканизми кои му овозможиле да се оддалечи од јазичните структури на другите словенски јазици. Во тој поглед особено се значајни замената на синтетичката деклинација со аналитички конструкции, удвојувањето на објектот, загубата на инфинитивот, развојот на постпозитивниот член и други јазични иновации. Овие балканизми предизвикале реорганизација на други елементи во неговата јазична структура.

Во една таква јазична состојба македонскиот јазик, како впрочем и другите балкански јазици, доаѓа во непосреден контакт уште со еден неиндоевропски јазик — со турскиот, кој во периодот од пет века интензивно влијаел врз неговата јазична структура во која, и покрај нејзината резистенција кон туѓите елементи, успеаја да се инфилтрираат редица турцизми. Тоа воздејство секако е резултат на определени вонлингвистички фактори, како што се општествено-економските, политичките и социјалните услови во кои се развивал македонскиот народ, но и одраз на лингвистичкиот фактор, т.е. одраз на непосредниот секојдневен контакт во јазичната комуникација меѓу македонското и турското население. Присутвото на турскиот јазик се одразило во сите сфери на македонскиот јазичен систем, а особено во македонската лексика.

Појавата на синтагми од две именки во непосреден допир, во јукстапозиција, во македонскиот јазик е нова синтаксичка комбинација, која условена од аналитичката деклинација, се јавува како замена на некогашниот партитивен генитив. Примери на конструкции од типот кило

месо, вреќа шеќер, кои ги познаваат и грчкиот и албанскиот јазик и кои служат за изразување на именска определба, се забележани веќе во текстовите од 12—13 век: чаша вода.¹ Појавувањето на новите конструкции од споменатиов тип во овој временски период ја поддржува претпоставката дека на нашиот јазик не му бил непознат моделот од две именки и дека ваквите состави, во извесна мера, го потпомогнале нивното натамошно навлегување и проширување во јазичниот систем на македонскиот јазик. Меѓутоа, за пренесувањето и за утврдувањето на овој модел во македонскиот јазик преодоминантна улога одиграле јазичниот контакт и влијанието на турскиот јазик² во чијшто резултат дошла до израз јазичната интерференција.

Познато е дека во турскиот јазик се обични синтагмите од две именки без составни елементи во кои првата компонента врши атрибуциска функција.³ Под влијание на турските синтагми самур калпак, санџак бег, тутун кесе, чардак боја и сл. во нашиот јазик се појавуваат синтагми од типот ветер работа, жетва време, ручек време, сила работа,⁴ како и хибридниот образувања бадем дрво, гајтан веѓи, срма елек, сејмен кошула⁵ кои се употребувале особено во јазикот на народното творештво.

Во натамошниот развој овој модел почнал да се чувствува како интегрален дел на македонскиот јазичен систем и денес, на апелативен план, претставува еден од продуктивните модели за образување сложени зборови, користејќи ги притоа не само лексичките средства од нашиот јазик, ами и од интернационалната лексика.⁶

II

Во нашиов прилог ќе се задржиме на некои проблеми во врска со појавата на јукстапозицијата на две именки како модел во македонската топонимија.

Природата и логиката на јазичната дејност дозволува да претпоставиме дека новиот модел примарно доаѓа до израз на апелативен план: чаша вода или поновите: ручек време, сила работа, а секундарно на топонимски план, бидејќи топонимите се резултат на подолг временски и јазичен контакт на соодветната средина со дадениот објект. Знаејќи ја конзервативноста и устојчивоста на топонимите, може попотполно

¹ Блаже Конески, *Историја на македонскиот јазик*, Скопје 1965, стр. 107.

² Блаже Конески, *Грамајтика на македонскиот литературен јазик*, дел II, Скопје 1954, стр. 69.

³ А. Н. Кононов, *Грамајтика современној турској литературној јазика*, Москва—Ленинград 1956, стр. 125, 148.

⁴ Блаже Конески, *Историја на македонскиот јазик*, Скопје 1965, стр. 107.

⁵ Оливера Јашар-Настева, *Турско-македонски лексички вкрстувања и мешања*, Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, 15, Скопје 1963, стр. 361.

⁶ Оливера Јашар-Настева, *За некои аспекти на збогајувањето на лексикајта на современој македонски јазик*, Македонски јазик, год. XVII, Скопје 1966, стр. 20—21.

и појасно да се согледа колку силно било влијанието на новиот, турскиот модел и јачината на неговиот престиж врз системот на македонскиот јазик на апелативен план за да се појават бројни топоними на македонското јазично подрачје моделирани според новиот модел како на пример: Брдо Падина, Брег Извор, Вир Камен, Дрен Дол, Елен Врв, Змија Дупка, Костен Камен, Кремен Чука, Падина Река, Стожер Камен и сл.

Во оваа работа нашата хипотеза за структурата на овој модел е поставена на дедуктивната семиотика на Мартинов и на познатото правило на Розвадовски за двокомпонентниот карактер на јазичниот знак според кое единицата на јазикот се состои од две компоненти: идентификативен и диференцијален.⁷ Ова се совпаѓа со дефиницијата на синтагмата, т.е. дека таа како структура се состои од два члена од кои едниот врши идентификативна, а другиот диференцијална функција.⁸ Тоа значи дека и топонимите од типот Бисер Вода, Бунар Дре, Був Кладенец, Елен Скок, Коз Дол, Костен Дре, Сокол Даг, Таш Баир и сл. како топонимски синтагми претставуваат, како последица на синтагматскиот функционализам, бинарни структури составени од две компоненти од кои едната врши идентификативна, а другата диференцијална функција. Меѓутоа, во процесот на јазичната комуникација двете компоненти фигурираат како единствен знак, како едно име на соодветниот објект што го именуваат, а со таа особеност тие се унитарни.

Според Мартинов, кој исто така се застапува за гледиштето дека знакот е секогаш двокомпонентен, се добива моделот „знак + модификатор“. Но секвенцата на варијантата *знак + модификатор* со варијантата на *знакови* се подразбира во таа смисла што прибавувањето на модификаторот доведува до појавата на нов знак. Според тоа, моделот би бил „знак + модификатор = знак“. Макар што не секогаш може со сигурност да се определи двокомпонентниот карактер на јазичниот знак, бидејќи тој не истапува секогаш во формата на придавски состав (придавка + именка), сепак кога се работи за вистински знак, како што вели Мартинов, него секогаш можеме да го сведеме кон родот на составите од *модификатор + знак*. Притоа модификаторот, за определен јазик, може да биде изразен со разни форми на определба.⁹

За топонимските конструкции од типот Извор Чука, Габер Дол, Таш Баир можеме да претпоставиме дека се образувани од постарите изрази *Изворска Чука, *Габеров Дол, *Ташли Баир, кои претставуваат целосни топонимски знаци во кои *Изворска, *Габеров, *Ташли се топонимски модификатори. Во топонимскиот материјал можат да се најдат примери на разликувачки дублети коишто ја потврдуваат еволуцијата од двочлени изрази како на пример: Брежна Ливада > Брег Ливада, Гавранов Камен > Гавран Камен, Габеров Дол > Габер

⁷ В. В. Мартынов, *Кибернетика, семиотика, лингвистика*, Минск 1966, стр. 102.

⁸ Radivoj Mikuš, *Sintagmatski kompleksi i sintagmatska aksiomatika*, Radovi, razdio lingvističko-filološki, 2, Zadar 1962, str. 27—47.

⁹ В. В. Мартынов, *Кибернетика, семиотика, лингвистика*, Минск 1966, стр. 103, 107.

Дол, Дренов Дол > Дрен Дол, Еленски Камен > Елен Камен, Камени Дол или Каменски Дол > Камен Дол и сл. Од тука можеме да заклучиме дека топонимските синтагми од две именки во јукстапозиција претставуваат кондензирани форми од првобитните атрибуцки состави.

Ако го примениме моделот на Мартинов врз нашиов материјал, ќе ја добиеме следнава структура:

Извор	+	Чука	=	Извор Чука
модификатор		+	знак	знак

III

Според потеклото на топонимите во јукстапозиција, изделуваме три групи топонимски единици: А. Топоними од турско потекло, Б. Топоними од македонско потекло и В. Хибридни образувања. Притоа во секоја група е направена семантичка класификација врз основа на значењето на првата компонента.

А. ТОПОНИМИ ОД ТУРСКО ПОТЕКЛО

1. Физиогеографски називи

11. Топоними што го означуваат обликот и изгледот на теренот: *Азмак Јол* — пат (Нова Маала, Ст); *Баиџак Маала* — маало (Д. Липовиќ, Рад); *Баиџак Чаир* — ливади и мочуриште (Д. Липовиќ, Рад); *Баиџак Маала* — маало (Куклиш, Ст); *Гџерен Трла* — ниви (Св. Николе, Сн); *Дервџен Чџешма* — чешма (Кркља, Крив); *Дере Баир* — брдо и дол (Врапчишта, Гос); *Дере Махала* — село во Сол; *Гол Баир* — ритче (Џумајлија, Сн); *Кори Кајнак* — извор (Карасинали, Тик); *Кури Тејџе* — рид со шума (Радичево, Ст); *Орман Чифлик* — село во Сол; *Тејџе Баш* — врв (Банско, Ст); *Чаир Баир* — ливади (Чанаклија, Ст); *Чаир Маала* — маало (Кратово, Кр); *Чаиро Чешмаиџа* — ливади (Ивени, Бит); *Чукур Чаир* — ливади и длабнатини (Кременица, Бит).

12. Топоними што ги означуваат својствата на почвата: *Бал Тејџе* — рид со лозја (Тетово, Те); *Демир Каиџа* — клисура и град; *Демир Хисар* — град; *Гок Таш* — рид (Иванковци, Тв); *Јел Дерме* — ветерница (Банско, Ст); *Кил Дџере* — дол (Горубинци, Сн); *Ниџиџан Таш* — пасиште (Тестемелци, Шт); *Таш Кајнак* — извор (Чешме Дџере, Кав); *Таш Мале* — маало (Коџаџик, Деб); *Таш Баир* — ритче (Џумајлија, Сн); *Џумбуш Дџере* — дол (Кумарино, Тв).

13. Топоними со метафорично значење: *Дибџек Дџере* — суводолица (Јаргулица, Рад); *Ел Тејџе* — рид (Иловица, Ст); *Казан Тејџе* — чукарка (Шипковица, Рад); *Канџар Тејџе* — гол рид (Градманци, Ск); *Килиџ Дервениџ* — клисура (Сар); *Софра Таш* — камен (Вруток, Гос); *Сџндак Таш* — карпа (Ниџифорово, Гос); *Тоџуз Баир* — рид со шума (Иванковци, Тв); *Чџакма Таш* — камен (Г. Елевци, Деб); *Чџиџал Дџере* — дол (Голем Габер, Шт); *Чџиџал Каја* — скали (Те).

14. Топоними образувани од фитоними: *Ѓул Теје* — рид (Сол); *Јемџи Пазар* — пазар за овошје (Тетово, Те); *Кавак Дере* — рекичка (Фурка, Гев); *Кавак Чаир* — ниви (Гечерлија, Ст); *Карџус Кајнак* — изворче (Едерниково, Ст); *Коз Бунар* — село во Рад; *Памук Трла* — рид со ниви (Г. Коњаре, Кум); *Сусан Трла* — пасиште (Аџи Матово, Сн); *Тикен Баир* — рид (Радање, Шт); *Тикен Дере* — дол (Сојаклари, Тв); *Чам Баир* — ритче (Радовиш, Рад); *Чам Чифлик* — рид (Струмица, Ст).

15. Топоними образувани од зооними: *Аџан Пазар* — сточен пазар (Тетово, Те); *Булбул Дере* — дол (Радовиш, Рад); *Деве Баир* — рид (Љубница, Рад); *Деве Бојун* — планинско место (Чанаклија, Ст); *Дојан Каја* — скала (Те); *Домуз Бунар* — шума (Крушје, Тв); *Домуз Дере* — дол (Валандово, Вал); *Домус Каја* — карпа (Банско, Ст); *Карџал Баир* — височинка (Селце, Круш); *Карџал Таи* — камен (Чанаклија, Ст); *Курџи Дере* — дол и рид (Добрашинци, Ст); *Шаин Таи* — село во Рад.

2. Културно-историски називи

21. Топоними во врска со различни дејности: *Амбар Маала* — маало (Тромеѓе, Кум); *Безисџен Маала* — маало (Моноспитово, Ст); *Дермен Дере* — дол (Оровник, Охр); *Чешме Баш* — чешма (Турново, Ст); *Чешме Дере* — село во Кав; *Чешме Кајнак* — извор (Сушево, Ст); *Чивљак Маала* — маало (Трновац, Кр).

22. Топоними во врска со историски настани: *Исар Маале* — маало (Штип, Шт); *Куле Маала* — маало (Костур, Кос); *Кала Теје* — рид (Црничани, Дој); *Сааџи Кула* — месност во градот (Радовиш, Рад).

23. Топоними во врска со религиозни претстави: *Вакуф Чифлик* — село во Сол; *Клиса Дере* — дол (Банско, Ст); *Мезарљак Дере* — дол (Тестемелци, Шт); *Теке Корџа* — шума и теке (Банско, Ст); *Теке Маало* — маало (Тетово, Те); *Теке Џамија* — џамија (Кичево, Кич); *Џами Махала* — село во Сол; *Џами Теје* — рид (Рабово, Бер); *Џами Чешма* — чешма (Горубинци, Сн).

3. Присвојни називи

31. Топоними образувани од апелативни основи: *Беџ Орман* — шума (Сиричино, Те); *Беџ Бунар* — пасиште и бунар (Косинец, Кос); *Беџ Трла* — нивје (Трновци, Бит); *Дервиш Махала* — маало (Буковиќ, Ск); *Кадџи Конак* — ливади (Коз Бунар, Рад); *Кадџи Мезар* — гроб (Чанаклија, Ст); *Кадџи Орман* — шума (Босилово, Ст); *Оџа Баир* — рид со лозја (Иванковци, Тв); *Оџа Дере* — дол (Свидовица, Ст); *Паџа Корџа* — шума (Баланци, Деб); *Паџа Чаир* — ливада (Серменли, Гев); *Суљџан Теје* — врв на Осоговските планини; *Хоџа Махала* — село во Сол; *Шеџџан Дере* — дол (Цепиште, Охр).

32. Топоними образувани од етнонимни основи: *Арнауџи Мезере* — гробишта (Долгаш, Охр).

33. Топоними образувани од антропонимни основи: *Абдула Чешма* — чешма (Броштица, Охр); *Гамџам Џамија* — џамија (Тетово, Те); *Еџџи Чаир* — ливада (Оцалија, Шт); *Демџир Чаир* — ливада (Куклиш,

Ст); *Ине́р Баир* — рид (Иванковци, Тв); *Исмаил Дере* — дол (Иванковци, Тв); *Исмаил Чешме* — чешма (Караслари, Тв); *Мамуи́ Чешме* — чешма (Брештани, Охр); *Мураи́и Кајна́к* — извор (Свидовица, Ст); *Ша́баз Чаи́р* — ливади (Новак, Деб); *Шаба́н Кориа́* — шума (Бања, Коч).

4. Топоними образувани од други топоними: *Би́јак Ма́ла* — маало во месноста Бујак (М'гленци, Кум); *Сааи́и Ма́ало* — маало, според месноста Саат (Тетово, Те); *Си́тамбол Дзаге* — пат за Истамбул.

Б. ТОПОНИМИ ОД МАКЕДОНСКО ПОТЕКЛО

1. Физиогеографски називи

11. Топоними што го означуваат обликот и изгледот на теренот: *Ба́ра Лива́да* — ливади (Младо Нагоричино, Кум); *Ба́ра Лива́ди* — ливади (Рамно, Кум); *Брдо Па́дина* — ритче (Боишта, Дх); *Бре́и Извор* — извор (Горенци, Деб); *Бре́к Лива́да* — рид (Матејче, Кум); *Ви́р Во́да* — нивје (Лобаница, Кос); *Ви́р Камен* — чешма (Буково, Бит); *Врв Кра́си́а* — врв (Митрој Крсти, Гос); *Врв Го́рица* — врв (Загоричани, Кос); *Врв Ка́мења* — гол рид (Лобаница, Кос); *Врв Ру́дина* — пасиште (Осинчани, Ск); *Го́ра Си́рана* — рид (Г. Солње, Ск); *До́л Забел* — дол и шума (Г. Водно, Ск); *До́л Орни́ца* — ниви (Курбиново, Рес); *До́л Тра́й* — трап (Буринец, Охр); *Извор Бабуна* — изворот на р. Бабуна (Нежилово, Тв); *Изво́р Чу́ка* — рид и извор (Орах, Кум); *Кра́си́а До́л* — рид и дол (Наколет, Рес); *Ла́к Си́рана* — шума (Д. Липовиќ, Рад); *Ма́гам Ду́йка* — рид (Шупли Камен, Кум); *Па́дина Ре́ка* — суводолица (Шелеверци, Бит); *Пре́вол Па́й* — пат (Желево, Охр); *Ре́ка Ли́вада* — дол (Марул, Бит); *Ридо́й Лозја́а* — рид со лозја (Бусилци, Тв); *Ри́д Ло́зја* — ритче (Мургаш, Кум); *Ри́й Плóшијак* — рид со ниви (Градиште, Кум); *Чу́ка Па́дина* — чукарка (Брчево, Охр); *Ценѝар Село* — (Четирце, Кум).

12. Топоними што ги означуваат својствата на почвата: *Бисе́р Во́да* — извор (Крапа, Кич); *Ка́ме́н До́л* — дол (Воштарани, Лер); *Ка́мен Крс* — камен (Манастир, Пр); *Ка́ме́н Моси́* — мост на р. Пена (Тетово, Те); *Ка́мен Ри́й* — рид (Врмница, Охр); *Ка́мен Чу́ка* — чука (Подржи Коњ, Кп); *Ка́мењ Брек* — ритче (Галиште, Кав); *Кре́мен Чу́ка* — чука (Иловица, Ст); *Крш Пóлена* — ниви (Сливница, Охр); *Мрамор Девојка* — камен (Шишево, Ск); *Мрамор Ли́вада* — ливади и ниви (Рилево, Тв); *То́йка Ё́ла* — ниви (Смолари, Ст).

13. Топоними со метафорично значење: *Глава́ Варда́р* — изворот на р. Вардар (Вруток, Гос); *Глава́ Јас* — извор (Орланци, Ск); *Глава Чешма* — извор (Гари, Гос); *Га́рло Орни́ца* — ниви (Инево, Рад); *Га́уша Па́дина* — нивје и шума (Брајчино, Рес); *Плóчка Ре́ка* — река (Кнежево, Кр); *Сини́ја Брдо* — рид (Октиси, Охр); *Си́ожер Камен* — рид со карпа (Вратница, Те); *Трбњ Кру́ша* — шума (Сушица, Ск); *Ча́шка Риди́на* — рид (Тролоу, Пш); *Цин До́л* — дол (Струмица, Ст).

14. Топоними образувани од фитоними: *Ба́йрем Ба́ња* — шума (Проевце, Кум); *Габа́ Бара* — ливади (Г. Чарлија, Бит); *Габа́ Во́да* — извор (Збажди, Охр); *Га́бер До́л* — дол (Гарван, Рад); *Дре́н До́л* — дол (Рудник, Тв); *Ка́чунка Па́дина* — рид (Свето Митрани, Пр); *Кóсиен Ка́мен*

— рид (Смрдеш, Кос); *Мóф_Камен* — карпа (Тажево, Кич); *Трн Бачило* — нивје (Серменли, Гев); *Трн Вóда* — изворче (Дугачка Река, Кп); *Трн_Дол* — сув дол (Д. Водно, Ск).

15. Топоними образувани од зооними: *Буф_Клáденац* — извор (Градовци, Ск); *Вóшка Рéка* — река (Банско, Ст); *Гáвран Кáмен* — ритче (Облавце, Кум); *Елén_Врф* — врв (Велестово, Охр); *Елén_Камен* — рид (Љубаниште, Охр); *Елен Скок* — мост на р. Мала Река (Могорче, Гос); *Змија_Дујка* — карпа (Бабино, Дх); *Кóкош Плáнина* — планински масив (Долгаш, Охр); *Лиса Долíнка* — дол (Пелинце, Кум); *Лиса Рéка* — река (Полаки, Коч); *Óрел Клáденец* — извор (Брежани, Охр); *Свинá_Јама* — јама (Стење, Охр); *Свинá_Локва* — нивје (Велеста, Охр); *Свиња Рéка* — река (Саса, Дел); *Соко Глава* — рид (Мрзен Ораовец, Тв); *Сийрчка Лака* — планински дел (Чеган, Ос).

2. Културно-историски називи

21. Топоними во врска со различни дејности: *Бáчило Брдо* — рид и бачило (Маловиште, Дих); *Расáдник Монојóл* — тутунов расадник (Баница, Ст).

3. Присвојни називи

31. Топоними образувани од апелативни основи: *Говедáр Кáмен* — карпа (Пеширово, Сн); *Грнчáр_Камен* — камен (Сулдурци, Рад); *Гáол Кáмен* — извор и карпа (Трновац, Кр); *Калујер Дóл* — дол (Калуѓерица, Рад); *Калујер Пај* — пат и нивје (Кладник, Кич); *Момá_Нива* — нива (Мислешево, Стр); *Офчáр_Глава* — рид (Дабништа, Тик).

32. Топоними образувани од етнонимни основи: *Влах Пај* — пат (Сачево, Ст).

33. Топоними образувани од антропонимни основи: *Бóјдан Клáденац* — извор (Давидово, Гев); *Бóјдан Мánасийр* — рид (Свето Тодори, Бит); *Бúдим Дóл* — дол (Коњух, Кр); *Дамјán_Карпа* — карпа (Свечан, Кич); *Иван_Врф* — врв со шума (Евла, Рес); *Ивán_Тор* — планинска месност со бачило (Галиште, Тик); *Кандил_Кошиањ* — шума (Брезно, Те); *Мáршин_Крс* (Селце, Стр); *Секулá_Јама* — планинска месност (Конско, Охр); *Сийéан Дол* — дол (Ракитец, Рад).

4. Топоними образувани од други топоними: *Самáро Пај* — пат за месноста Самаро (Свидовица, Ст); *Солún_Грај* — рид (Шопско Рударе, Кум); *Сийрчка Рéка* — река во месноста Страчка (Сетино, Лер).

В. ХИБРИДНИ ОБРАЗУВАЊА

1. Физиогеографски називи

11. Топоними што го означуваат обликот и изгледот на теренот: *Барá Чéшма* — чешма (Попчево, Ст); *Бајр Колиба* — рид (Црвулево, Сн); *Бајр_Трла* — рид (Пухче, Шт); *Грéбен Махáла* — маало (Моштица, Дел); *Дере Село* — село во Сол; *Дервен Вир* — клисура (Вир, Кич); *Лáка Дéре* — дол и нивје (Кочилари, Тв); *Лука_Бајр* — рид и ниви (Горубинци, Сн); *Мéра Дујка* — пештера (Корошиште, Стр); *Мочур Чéшма* — чешма (Седларци, Ст); *Ормáн_Трло* — ливади и шума (Брњарци,

Ск); *Река Мило* — маало (Кавадарци, Кав); *Река Тумба* — ритче (Ношпал, Бит); *Рид Бунар* — ритче и бунар (Роотинце, Те); *Тее Крása* — рид (Осолница, Деб); *Тее Круша* — пасиште (Вранче, Дол); *Той Таш* — чешма и пасиште (Селце, Пр); *Той Чешма* — чешма (Љуботен, Ск); *Тумба Чука* — рид (Милешево, Круш); *Цуџул Камен* — карпа (Плаке, Охр); *Цуџул Камче* — карпа (Герман, Охр).

12. Топоними што ги означуваат својствата на почвата: *Коска Чешма* — чешма и пасиште (Иванковци, Тв); *Пеел Трло* — ниви (Петровец, Ск).

13. Топоними со метафорично значење: *Казан Дол* — дол (Габровци, Рад); *Прсиан Таш* — рид (Прстен, Гев); *Труй Чешма* — чешма (Кнежево, Кр); *Туйан Дамија* — дамија (Тетово, Те); *Чанак Карпа* — карпа (Тетово, Те); *Чан Трло* — пасиште (Едерниково, Ст); *Чайал Брес* — шума (Орман, Ск).

14. Топоними образувани од фитоними: *Бадем Баир* — рид (Јакимово, Коч); *Брилан Дере* — дол (Јаргулица, Рад); *Габер Мило* — маало (Градешница, Пр); *Габур Чешма* — чешма (Осолница, Деб); *Јасика Меризиште* — пасиште (Тумчевишта, Гос); *Коз Дол* — дол (Јорена, Рес); *Косиен Дере* — река (Кременица, Бит); *Кошиан Мила* — маало (Мородвис, Коч); *Пайра Дери* — дол и извор (Чанаклија, Ст); *Тикен Чука* — ритче (Мичак, Шт); *Тойола Босиан* — ниви (Сопот, Тв); *Трн Тумба* — ритче со пасиште (С. Егри, Бит); *Чинар Фурна* (Љубаново, Сол).

15. Топоними образувани од зооними: *Билбил Камен* — карпа (Подмочани, Охр); *Балок Пошок* — поток (Иловица, Ст); *Домус Габер* — шума (Иловица, Ст); *Карија Ограда* — нивје (Локов, Стр); *Кариал Чука* — рид (Кепекчелија, Шт); *Курен Чука* — рид (Чанаклија, Ст); *Скокол Дај* — рид (Вешје, Тик); *Шаин Камен* — карпа (Шаин Таш, Рад).

2. Културно-историски називи

21. Топоними во врска со различни дејности: *Бања Бафча* — градини и ниви (Брод, Кич); *Бања Мила* — маало (Лешок, Те); *Трла Тее* — рид (Попчево, Ст).

22. Топоними во врска со историски настани: *Кале Рии* — рид (Јудово, Кич); *Калé Присој* (Ковач, Кич).

23. Топоними во врска со религиозни претстави: *Клисе Тумба* — рид (Злеово, Рад); *Крс Баир* — брег (Горубинци, Сн).

3. Присвојни називи

31. Топоними образувани од апелативни основи: *Баба Кеј* — село во Сол.

32. Топоними образувани од етнонимни основи: *Бујар Бунар* — бунар (Кременица, Бит); *Турчин Грој* — планинска месност (Прокопана, Лер); *Турчин Камен* — карпа (Струмица, Ст); *Турчин Локва* — бара

(Лугунци, Тв); *Черкџ Кајнак* — извор (Драгоево, Шт); *Черкез Кеј* — село во Кум.

33. Топоними образувани од антропонимни основи: *Дауџ Клагенец* — изворче (Отишани, Тв); *Дауџ Чука* — чука (Почивало, Шт); *Јусуф Камен* — карпа и шума (Норово, Круш); *Лукан Маџа* — маало (Свегор, Дел); *Мџрман Дол* — дол (Башино Село, Тв); *Мурџ Мангра* — пасиште (Калањево, Нег); *Новак Чџшма* — чџшма (Скачковце, Кум); *Омир Гроб* — пасиште (Патале, Јер); *Парџал Маџа* — маало (Рајчани, Коч); *Сулејман Камен* — врв (Сопотско, Охр); *Шабан Камен* — камен (Добрашане, Кум); *Шабан Орница* — ниви (Здуње, Кич).

4. Топоними образувани од други топоними: *Пеш Маџа* — маало, според месноста Пеш (Галичник, Гос); *Прџслај Маџа* — маало, според месноста Прџслап (Вардино, Дх); *Равен Дџре* — дол, според месноста Равен (Новак, Охр); *Радовџш Јол* — пат за гр. Радовџш (Чанаклија, Ст); *Сџбир Маџа* — маало (Г. Дисан, Нег); *Чучка Маџа* — маало, според месноста Чучка (Галичник, Гос).¹⁰

Од разгледуваниот топонимски материјал, кој изнесува 300 топоними, се констатира дека топонимите во јукстапозиција составени со лексеми од турско потекло се најбројни и се застапени со 37%. На второ место доаѓаат топонимите од македонско потекло регистрирани со 34,7%, а третото место со 28,3% го заземаат топонимите што се образувани со учество на лексички елементи од обата јазика.

Бројноста на топонимите од турско потекло, создадени не само во турска јазична средина, сведочи за присутноста и силината на влијанието на турскиот јазик, коешто се одразило и врз создавањето на топонимите чиешто компоненти се од македонско потекло. Но не треба да го забораваме и фактот дека и во топонимскиот систем, како што беше случајот и на апелативен план со синтагмите од типот чаша вода, суштествувале топоними од типот Бџволџ Бродџ¹¹ во кои првата компонента истапувала како придавска определба изразена со формален признак кои подоцна, со губењето на соодветните признаци, фигурираат како дво-члени состави од две именки во јукстапозиција како на пример современите Дамјан Карпа, Елен Камен, Иван Врв, Камен Дол. Можните македонски топоними од ваков вид во дадениот историски момент можеле да претставуваат, во извесна смисла, определена потенцијална подготвеност не само за навлегувањето на топонимите од турско потекло во нашиот јазик, туку и за прифаќање и утврдување на новиот продуктивен модел во неговиот топонимски систем, впрочем, како што се случувало и на друг јазичен план во историскиот развој на нашиот јазик.¹²

¹⁰ Топонимскиот материјал анализиран во оваа работа е користен од топонимската картотека на Институтот за македонски јазик.

¹¹ Ђ. Даничиќ, *Рјечник из књижевних сџварина срџских*, кн. I, Биоград 1863—1864, стр. 93.

¹² Блаже Конески, *Истџорија на македонскиот јазик*, Скопје 1965, стр. 50.

* * *

Скратеници на околиите:

Бер — Беровско	Кос — Костурско	Рад — Радовишко
Бит — Битолско	Коч — Кочанско	Рес — Ресенско
Вал — Валандовско	Кп — Кривоаланечко	Сар — Сариголско
Гев — Гевгелиско	Кр — Кратовско	Ск — Скопско
Гос — Гостиварско	Крив — Кривопаланечко	Сн — Светиниколско
Деб — Дебарско	Круш — Крушевско	Сол — Солунско
Дел — Делчевско	Кум — Кумановско	Ст — Струмичко
Дих — Диховско	Лер — Леринско	Стр — Струшко
Дој — Дојранско	Нег — Неготинско	Тв — Титоввелешко
Дол — Долненско	Ос — Островско	Те — Тетовско
Дх — Демирхисарско	Охр — Охридско	Тик — Тиквешко
Кав — Кавадаречко	Пр — Прилепско	Шт — Штипско
Кич — Кичевско	Пш — Пробиштипско	